

STEČAJNO PRAVO U EVROPSKOJ UNIJI

IOANNA MAMALI

MEĐUNARODNI STEČAJ

- Dužnici imaju imovinu u inostranstvu,
- Dužnici imaju obaveze prema stranim poveriocima,
- Dužnici su angažovani u ugovornim odnosima sa partnerima u drugim jurisdikcijama,
- Dužnici imaju druge prekogranične poslove, npr. kancelarije, filijale ili podružnice u drugoj državi.
- Ne samo preduzetnici, već i potrošači koji naručuju robu iz inostranstva ili poseduju vikendicu u stranoj državi.
- Čim su druge jurisdikcije uključene u postupke stečaja, možemo govoriti o prekograničnim stečajevima, a pravila koja se bave tim fenomenom mogu se konsolidovati kao prekogranično (ili međunarodno) stečajno pravo.

Stečajni postupak

- Dužnik je nesolventan ako nije u stanju da izmiri svoje dospele dugove (nemogućnost plaćanja dugova, nelikvidnost ili nelikvidnost novčanog toka) ili ako iznos svih dugova prelazi vrednost celokupne imovine (prezaduženost ili bilansna nesolventnost).
- Pojedinačno izvršenje od strane pojedinačnih poverilaca mora biti zamenjeno kolektivnim izvršnim postupkom koji ima za cilj zajedničko namirenje svih dužnikovih poverilaca oduzimanjem i valorizacijom sve dužnikove imovine (zaostavštine) i raspodelom sredstava poveriocima na srazmernoj osnovi.
- Nacionalni zakoni predviđaju veliki broj postupaka u vezi sa nesolventnošću koji nemaju za cilj nužno likvidaciju, već radije usklađivanje duga ili restrukturiranje i koji uključuju preventivne i privremene postupke. U mnogim slučajevima, oni nisu ni kolektivni, niti rezultiraju otuđenjem imovine ili imenovanjem stečajnog upravnika.

Problemi u vezi sa međunarodnim stečajem

- Da li postoji samo jedan skup postupaka zbog nesolventnosti ili bi trebalo da postoje odvojeni postupci u svakoj uključenoj jurisdikciji?
- Ako postoji samo jedan skup postupaka, koja država ima međunarodnu nadležnost da pokrene takav postupak?
- Koji su prekogranični efekti 'odlaznih' domaćih stečajnih postupaka, npr. da li zaplena imovine uključuje imovinu koja se nalazi u inostranstvu?
- Da li su 'dolazni' strani postupci priznati u zemlji, npr. da li strani stečajni upravnik ima ovlašćenje da raspolaže imovinom koja se nalazi u unutrašnjosti?
- Koji zakon se primenjuje na stečajni postupak, npr. da li je zakon o nesolventnosti države otvaranja primenjiv na prava obezbeđenja koja opterećuju kolateral koji se nalazi u drugoj državi i koji su efekti na ugovore o radu zaposlenih u inostranstvu?
- Gde se vodi više postupaka, kako se oni koordiniraju?

Normativni okvir

- Najvažniji skupovi pravila o međunarodnim stečajem koji se primenjuju na više od jedne države, i stoga ne predstavljaju čisto nacionalno pravo, već transnacionalno pravo, su:
- Evropska uredba o nesolventnosti (EIR), Uredba Saveta (EC) br. 1346/2000 od 29. maja 2000. o postupcima u slučaju nesolventnosti, koja je prvi put usvojena 2000. godine, preinačena je 2015. godine, Uredba (EU) 2015/848 Evropskog parlamenta i Savet od 20. maja 2015. o postupcima u slučaju nesolventnosti (preinaka), a primenjuje se na sve države članice Evropske unije sa izuzetkom Danske.
- Model zakona UNCITRAL-a o prekograničnoj insolventnosti, koji se sastoji od neobavezujućih preporuka za zakonodavnu vlast i za one koji su uključeni u postupke prekogranične insolventnosti, a ugrađen je u nacionalne zakone 53 države u ukupno 56 jurisdikcija.
- Oba zakona prate (modifikovani) univerzalni pristup i zajedno pokrivaju do nekih detalja skoro sva pitanja i mogu se smatrati reprezentativnim propisima međunarodnog stečajnog prava.

Normativni okvir

- EIR je obavezujući zakon, dok je model zakona UNCITRAL samo neobavezujući obrazac, koji treba preneti u nacionalne zakone, pri čemu nacionalni zakonodavci mogu slobodno da odstupe od preporučenog teksta.
- EIR je najrazvijenija i najsvеobuhvatnija transnacionalna regulativa prekograničnog zakona o nesolventnosti. U 92 člana i četiri dodatka bavi se ne samo temom međunarodne nadležnosti već i drugim važnim predmetnim oblastima, kao što su merodavno pravo, priznavanje, sekundarni stečajni postupci, prava poverilaca, grupna nesolventnost i zaštita podataka.
- Model zakona UNCITRAL-a, u svoja 32 člana, ne bavi se međunarodnom jurisdikcijom, važećim pravom, grupnim stečajem i zaštitom podataka; pokriva samo priznavanje, sekundarne (neglavne) postupke i prava stranih predstavnika i poverilaca. U potpunosti se fokusira na priznavanje i koncentriše se na četiri glavne teme: pristup, priznavanje, pomoć i saradnja/koordinacija, prvenstveno omogućavajući stranom stečajnom upravniku da „predstavi slučaj“ za priznanje i da blagovremeno podnese zahtev za pomoć .

Normativni okvir

- Što se tiče EIR-a, zadatak Suda EU je da obezbedi jedinstvenu sudsku praksu i da se evropsko pravo o nesolventnosti ne tumači i primenjuje drugačije u (npr.) Litvaniji nego u Italiji (čl. 267 TFEU - Ugovor o funkcionisanju Evropske unije).
- U pogledu nacionalnih zakona koji se zasnivaju na modelu zakona UNCITRAL, njegov čl. 8 zahteva uvažavanje „njenog međunarodnog porekla i potrebe da se promoviše uniformnost u njegovoj primeni i poštovanje dobre vere“. Nacionalni sudovi već shvataju ovaj poziv veoma ozbiljno, ali to ne isključuje nacionalne razlike, ne samo zato što Model zakona UNCITRAL nije usvojen reč po reč u svim državama i čl. 8 nije primenjen u svim jurisdikcijama.
- Dugoročno, samo Međunarodni stečajni sud može da pruži pomoc/rešenje.

Načela nadležnosti međunarodnog stečajnog prava

- **Princip jedinstva** podržava ideju da u osnovi ne postoji više od jednog stečajnog postupka koji reguliše stečaj dužnika.
- **Načelo univerzalizma (ili univerzalnosti)** podržava da ako postoji samo jedan jedinstveni skup postupaka otvoren protiv nesolventnog dužnika (jedinstvo), ovi postupci treba da imaju međunarodnu primenu.
- čl. 21(1) EIR predviđa da stečajni upravnik kojeg imenuje sud sa međunarodnom jurisdikcijom „može vršiti sva ovlašćenja koja su mu data u drugoj državi članici“.
- Ovaj princip se danas primenjuje u skoro svim jurisdikcijama, čime se zamenjuje princip teritorijalnosti prema kome efekti stečajnog postupka ne prelaze teritoriju države otvaranja. Predmet C-328/12 Schmid protiv Hertel, ECLI:EU:C:2014:6, Slučaj C-116/11 Bank Handlovi v Varzavie SA i PPHU, ECLI:EU:C:2012:739, Slučaj C-444/ 07 MG Probud Gdinia sp. z a.a., ECLI:EU:C:2010:24, Slučaj C-1/04 Susanne Staubitz-Schreiber, ECLI:EU:C:2006:39..

Načela nadležnosti međunarodnog stečajnog prava

- **Načelo univerzalizma** podleže određenim ograničenjima, uključujući pravila o sekundarnim (ili neglavnim) postupcima u slučaju nesolventnosti, izuzetke od primene *lex fori concursus* i izuzetke kod priznavanja vezano za javni poredak. Stoga koristimo termin **modifikovani univerzalizam**, odnosno univerzalizam koji se ne sprovodi na čist način, već uz ustupke po željama država u vezi sa nekim elementima teritorijalizma.
- **Načelo jednakosti** država onemogućava jednoj državi da primorava drugu državu na primenu svog zakona širom sveta. Preambula i čl. 2(1) Povelje UN.
- **Princip međusobnog poverenja između država** predlaže da, ako zakon o nesolventnosti i vođenje stečajnog postupka u izvornoj državi ispunjavaju tražene standarde, relevantnu državu treba podstaći da to sa poverenjem prizna. Uč. 65. EKS na osnovu čl. 67 UFEU i uvodna izjava 26 Uredbe Brisel I (EU) br. 1215/2012 Evropskog parlamenta i Saveta od 12. decembra 2012. o nadležnosti i priznavanju i izvršenju presuda u građanskim i privrednim stvarima.

Načela nadležnosti međunarodnog stečaja

- Priznavanje presuda koje su doneli sudovi država članica trebalo bi da se zasniva na principu međusobnog poverenja. Slučaj C-723/20 Galapagos BidCo. Sari, ECLI:EU:C:2022:209, Slučaj C-527/10 ERSTE Bank Hungari Nirt protiv Magyar Allam i drugih, ECLI:EU:C:2012:417, predmet C-444/07 MG Probud Gdinia sp. z, ECLI:EU:C:2010:24, Slučaj C-341/04 – Eurofood, ECLI:EU:C:2006:281.
- **Načelo saradnje i komunikacije** između različitih zvaničnih organa koji učestvuju u postupcima je opšte prihvaćeno u pogledu prekograničnih stečajnih postupaka. EIR čl. 41 i dalje. u pogledu odnosa glavnog i sporednog stečajnog postupka i čl. 56 i dalje. u vezi sa grupnim stečajnim postupcima. Preambula modela zakona UNCITRAL i čl. 25 i dalje. u pogledu saradnje sudova i stečajnih upravnika.
- **Princip supsidijarnosti** zahteva da centralna vlast obavlja samo one zadatke koji se ne mogu efikasno obavljati na neposrednijem ili lokalnom nivou. Član 5 Ugovora o Evropskoj uniji, uvodna izjava 86 EIR.

Procesna načela međunarodnog stečajnog prava

- **Načelo efikasnosti** zahteva da se postupak uobliči tako da se obezbedi što brže i sveobuhvatnije pružanje pravne zaštite koju postupak nastoji da pruži. Predmet C-310/14 Nike European Operations Netherlands BV protiv Sport/and Oi, ECLI:EU:C:2015:690.
- **Načelo transparentnosti** zahteva da se stečajni postupak vodi javno i transparentno kako bi se ojačalo poverenje javnosti u ispravnost, pravičnost i legitimitet postupka, kako bi se strankama u postupku omogućilo da ostvare svoja procesna i materijalna prava, i da bi se javnosti omogućilo mogućnost kontrole postupka.
- **Načelo predvidivosti (ili pravne sigurnosti)** zahteva da svako lice uključeno u pravne poslove mora biti u stanju da predvidi (ili da bude pouzdano savetovano) ne samo svoj pravni položaj već i kako može da ostvari svoja prava, na koji iznos potraživanja ima parvo od javnih vlasti i koje korake mora preduzeti da bi pristupilo takvoj podršci. Predmet C-341/04 Eurofood IFSC Ltd, ECLI:EU:C:2006:281, Slučaj C-310/14 Nike European Operations Netherlands BV protiv Sport/and Oi, ECLI:EU:C:2015:690, Slučaj C -73/20 ZM, ECLI:EU:C:2021:315.

Procesna načela međunarodnog stečajnog prava

- **Načelo procesne pravde** zahteva da u skladu sa vladavinom prava svi postupci moraju biti pravični. Odsustvo arbitrarnosti, jednak tretman svih stranaka u postupku, adekvatna i pravična organizacija i upravljanje postupkom, uključujući i davanje prava na saslušanje, sve je neophodno za prihvatanje rezultata postupka. Preambula Model zakona UNCITRAL, uvodna izjava 83 EIR, čl. 47 Povelja EU o osnovnim pravima (pravo na pravičan postupak). Slučaj C-341/04 Eurofood IFSC Ltd, ECLI:EU:C:2006:281
- **Načelo prioriteta (lis pendens)** predlaže da se nakon otvaranja stečajnog postupka mora izbjeći drugi niz postupaka. U cilju sprovođenja principa jedinstva i univerzalnosti, neophodno je izbegavati paralelne stečajne postupke u različitim državama u vezi sa istim dužnikom, primenom ovog principa, koji prikazuje prioritet kao pomoćni u odnosu na jedinstvo. čl. 16(1) EIR, predviđa da se postupak zbog nesolventnosti otvoren u jednoj državi članici priznaje u svim državama članicama od trenutka kada proizvede svoje efekte u državi otvaranja postupka, predmet C-341/04 Eurofood IFSC Ltd. , ECLI:EU:C:2006:281, Slučaj C-444/07 MG Probud Gdinia sp. z a.a., ECLI:EU:C:2010:24.

Načela materijalnog prava međunarodnog stečaja

- **Načelo jednakog tretmana poverilaca (pravilo pari passu)** zahteva da se poveriocima koji pripadaju istoj klasi moraju dodeliti ista procesna prava i da svi poverioci iste klase zaslužuju isti udeo u prihodima dužnikove imovine. Uglavnom se primenjuje na odnose običnih neobezbeđenih – poverilaca, ali je primenljiv za sve klase, pošto se svi poverioci iste klase moraju tretirati jednako. Na primer, kada se pravilo prekograničnog zakona o stečaju odnosi na 'bezbednosna prava' (ili stvarna prava), ovo pravilo pokriva sva prava obezbeđenja bez obzira da li su nastala pravnim poslom stranaka ili na osnovu zakona, pošto svi obezbeđeni poverioci moraju biti jednako tretirani. čl. 32 Model zakona UNCITRAL. Predmet C-212/15 ENEFI Energiahatekonisagi Nirt protiv Directia Generala Regionala a Finantelor Publice Bra ov (DGRFP), ECLI:EU:C:2016:841, Case C-195/15 SCI Senior Home (u administraciji) v. Gemeinde Vedemark Hannoversche Volksbank eG, ECLI:EU:C:2016:804, Slučaj C-250/17 Tarrago da Silveira protiv Massa Insolvente da Espirito Santo Financial Group SA, ECLI:EU:C:2018:398, Slučaj C-25 /20 NK, likvidator u stečaju Alpine BAU GmbH, ECLI:EU:C:2021:963.
- **Princip optimalne realizacije imovine dužnika**, zahteva da se troškovi održavaju na niskom nivou, da se očuva i realizuje tržišna vrednost imovine i da se izbegnu kašnjenja. Prevod 48 EIR, Preambula Model zakona UNCITRAL.

Načela materijalnog prava međunarodnog stečaja

- **Načelo najboljeg mogućeg namirenja potraživanja poverilaca**, predlaže da maksimiziranje vrednosti imovine dužnika nije samo po sebi cilj, već da služi optimalnom namirivanju potraživanja poverilaca.
- **Načelo zaštite dužnika zahteva** da ne samo poverilačka, već i materijalna prava dužnika zahtevaju zaštitu u međunarodnom stečajnom pravu. čl. 22 Model zakona UNCITRAL.
- **Načelo zaštite poverenja**, posebno u odnosu na očekivanja poverilaca ili ugovornih partnera, zahteva da njihov pravni položaj ne bude narušen stečajnim postupkom dužnika. Obuhvata zaštitu za poverenje u izvesnost transakcija, u stabilnost materijalnih prava i u primenljivost određenog pravnog režima. čl. 16 EIR. Predmet C-73/20 ZM u svojstvu likvidatora u stečaju Ge/trans Befrachtungsgesellschaft mbHv. E. A. Frerichs, ECLI:EU:C:2021:315, Slučaj C-310/14 Nike European Operations Netherlands EV v. Sport/and Oi, ECLI:EU:C:2015:690, Slučaj C-557/13 Hermann Lutz v. . Elke Bauerle, ECLI:EU:C:2015:227.

Načela materijalnog prava međunarodnog stečaja

- **Princip socijalne zaštite** odnosi se na dužnika s jedne strane i na posebne grupe ugovornih partnera s druge strane, odnosno na zaposlene i zakupce. Na primer, tamo gde međunarodni zakoni o nesolventnosti proglašavaju zakon koji se primenjuje na ugovore o radu relevantnim čak i kada je stečajni postupak otvoren u inostranstvu, to je podržano principom socijalne zaštite, a ne principom zaštite poverenja.
- **Princip fiksacije** podržava razliku između imovine, poverilaca i prava poverilaca koja su predmet stečajnog postupka od onih koja nisu. Vreme otvaranja stečajnog postupka označava veoma važnu vremensku granicu. Poverioci imaju pravo da učestvuju u stečajnom postupku samo ako su njihova potraživanja utvrđena pre otvaranja stečajnog postupka. čl. 19(1) EKS predviđa priznavanje stranog stečajnog postupka čim presuda o otvaranju stečajnog postupka postane pravosnažna u državi otvaranja. čl. 34 EIR navodi da od ovog trenutka sudovi bilo koje druge države članice mogu otvarati samo sekundarne postupke.

Načela materijalnog prava međunarodnog stečaja

- **Princip proporcionalnosti** zahteva da sve zakonske mere moraju težiti legitimnom cilju, moraju biti prikladne za postizanje ovog cilja i ne smeju ići dalje od onoga što je neophodno za postizanje ovog cilja. čl. 5 UEU, uvodna izjava 86 EIR, čl. 60(1)(b) EIR. Predmet C-292/08 German Graphics Graphische Maschinen GmbH protiv Alice van der Schee, ECLI:EU:C:2009:544.96, predmet C-649/13 Comite d'entreprise de Nortel Networks SA i drugi protiv Cosme Rogeau i Cosme Rogeau protiv Alana Roberta Bluma i drugih, ECLI:EU:C:2015:384.
- **Sukob principa** - Zadatak je zakonodavaca i sudija da odvagaju i izbalansiraju uključene principe kako bi pronašli adekvatno i prihvatljivo rešenje. Na primer, mnogi međunarodni zakoni o nesolventnosti daju posebnu zaštitu zaposlenima tako što se ugovori o radu ne odnose na *lex fori concursus*, već na zakon koji reguliše ugovor o radu. Takva pravila se suprotstavljaju principima univerzalizma, međusobnog poverenja, procesne pravde i efikasnosti, ali ih podržava princip socijalne zaštite i donekle princip zaštite poverenja. Prilikom vaganja i balansiranja uključenih principa, princip socijalne zaštite mora preovladati.

NADLEŽNOST

- Otvaranje stečajnog postupka u jednoj državi otežava otvaranje drugog stečajnog postupka u drugoj državi (**procesno načelo prvenstva**). Kao posledica toga, moguć je samo jedan set stečajnih postupaka sa efektom širom sveta.
- **Izuzeci:**
- Drugi skup postupaka je neizbežan ako država B ne priznaje odluku o otvaranju države A. Dakle, dva glavna postupka se takmiče (neprihvatljiva prema **principima jedinstva i univerzalizma**, ali su često neizbežna).
- Dva (ili više) stečajnih postupaka za istog dužnika mogu nastati zbog složenosti dužnikovih poslova u inostranstvu. U takvim slučajevima, možda bi bilo razumno ne uključiti ove poslove u domaći ('glavni') stečajni postupak države A, već otvoriti drugi postupak u državi B kao drugi skup postupaka (osnovni princip se sprovodi na modifikovan način, zbog čega se govori o **principu modifikovanog univerzalizma**).

NADLEŽNOST

- čl. 3(2), 34 i dalje. EKS predviđa „sekundarne postupke“ u drugoj državi članici EU ako dužnik ima poslovnicu na teritoriji te druge države članice. Takvi sporedni postupci se vode uporedo sa glavnim postupcima i njihovo dejstvo je ograničeno na imovinu dužnika koja se nalazi na teritoriji države u kojoj je taj postupak pokrenut, dok je sva ostala imovina predmet glavnog postupka. I obrnuto, glavni postupak ne pokriva imovinu koja se nalazi u državi u kojoj je pokrenut sekundarni postupak (izuzetak od principa univerzalizma i opravdava termin „modifikovani univerzalizam“). čl. 28 i dalje. Model zakona UNCITRAL.
- U veoma retkim slučajevima, „sporedni“ postupci se mogu pokrenuti pre glavnog postupka („teritorijalni postupak“). Oni imaju iste efekte i obično su dostupni samo pod istim preduslovima kao i sekundarni postupci. čl. 3(4)(a) EIR dozvoljava teritorijalne postupke samo kada se glavni stečajni postupak ne može otvoriti zbog uslova propisanih zakonom države članice koja bi bila nadležna. Slučaj C-112/10 Zaza retail BV, ECLI:EU:C:2011:743..

NADLEŽNOST – GLAVNI POSTUPAK

čl. 3(1) EKS, Sudovi države članice na čijoj teritoriji se nalazi centar glavnih interesa dužnika su nadležni za otvaranje stečajnog postupka („glavni stečajni postupak“). Centar glavnih interesa je mesto gde dužnik redovno upravlja svojim interesima i koje se može utvrditi od strane trećih lica. U slučaju privrednog društva ili pravnog lica, mesto sedišta se smatra središtem njegovih glavnih interesa u nedostatku dokaza o suprotnom. Ta pretpostavka se primenjuje samo ako registrovano sedište nije premešteno u drugu državu članicu u roku od 3 meseca pre podnošenja zahteva za otvaranje stečajnog postupka. U slučaju da pojedinac obavlja samostalnu poslovnu ili profesionalnu delatnost, smatra se da je centar glavnih interesa njegovo glavno mesto poslovanja u nedostatku dokaza o suprotnom. Ta pretpostavka se primenjuje samo ako glavno mesto poslovanja pojedinca nije premešteno u drugu državu članicu u roku od 3 meseca pre podnošenja zahteva za otvaranje stečajnog postupka. U slučaju bilo kog drugog pojedinca, centar glavnih interesa će se smatrati mestom uobičajenog boravišta pojedinca u nedostatku dokaza o suprotnom. Ova pretpostavka se primenjuje samo ako prebivalište nije premešteno u drugu državu članicu u roku od 6 meseci pre podnošenja zahteva za otvaranje stečajnog postupka.

NADLEŽNOST – GLAVNI POSTUPAK

Samo glavni postupci imaju prekogranično dejstvo, oni se automatski priznaju i zamenjuju sve ostale postupke, osim ako nisu ispunjeni preduslovi sekundarnog stečajnog postupka.

Centar glavnih interesa (u daljem tekstu COMI) posredno određuje merodavno pravo, jer se za ove postupke redovno primenjuje pravo države u kojoj dužnik ima COMI i u kojoj je prema tome otvoren stečajni postupak.

Dužnik ima najbližu vezu sa državom u kojoj se COMI nalazi. COMI dužnika određen je raznim oborivim pretpostavkama, a posebno pretpostavkom da dužnik ima svoj COMI tamo gde ima sedište. Vodeća presuda Predmet C-341/04 Eurofood IFSC Ltd., ECLI:EU:C:2006:281, dalje slučaj C-1/04 Susanne Staubitz-Schreiber, ECLI:EU:C:2006:39, Slučaj C-396 /09 Interdil, ECLI:EU:C:2011:67, Slučaj C-253/19 MH i NI protiv OJ i Novo Banco SA, ECLI:EU: C:2020:585, Slučaj C-723/20 Galapagos BidCo. Sari, ECLI:EU:C:2022:209.

Model zakona UNCITRAL ne govori o tome koji državni sudovi imaju nadležnost za otvaranje (glavnog) stečajnog postupka. COMI koncept se bavi samo u svrhu prepoznavanja u čl. 2(b), 16(3), 17(2)(a), dok se uzdržava od definisanja pojma i umesto toga upućuje na sudsku praksu u pogledu tumačenja tog pojma u Uredbi EK.

NADLEŽNOST GLAVNI POSTUPAK

- Uspostavljanje COMI dužnika može biti izazovan zadatak. COMI se mora identifikovati pozivanjem na kriterijume koji su i objektivni i koje mogu utvrditi treća lica, a to zahteva opštu procenu svih objektivnih kriterijuma koje mogu utvrditi treća lica, posebno poverioci, i koji mogu da utvrde stvarno mesto gde je dužnik redovno upravlja svojim interesima. Slučaj C-253/19 MH i NI protiv OJ i Novo Banco SA, ECLI:EU: C:2020:585; CJEU predmet C-191/10 Rasteli Davide e C. Snc protiv Jean-Charles Hidouka, ECLI:EU:C:2011:838.
- Nije dovoljno da se pobije pretpostavka o registrovanoj kancelariji, glavnom mestu poslovanja ili uobičajenom boravištu da dužnik ima pojedinačnu imovinu (uključujući nepokretnosti) ili ugovore u inostranstvu ili da ga kontroliše matična kompanija u drugoj državi članici. Međutim, postoje objektivni kriterijumi koje mogu utvrditi treće strane, a koji moraju biti predmet sveobuhvatne procene: odluke centralnog menadžmenta kompanije - Slučaj C-396/09 Interedil, ECLI:EU:C:2011:67, zarada i potrošnja većina prihoda dužnika - Predmet C-253/19 MH i NI protiv OJ i Novo Banco SA, ECLI:EU: C:2020:585, lokacija većeg dela imovine dužnika - Slučaj C-253/19 MH i NI protiv OJ i Novo Banco SA, ECLI:EU: C:2020:585, Slučaj C-396/09 Interedil, ECLI:EU:C:2011:67, obavljanje ekonomskih aktivnosti – Slučaj C-396/09 Interedil, ECLI:EU:C:2011:67, Slučaj C-341/04 Eurofood IFSC Ltd., ECLI:EU:C:2006:281, zaključivanje osnovnih ugovora - Slučaj C-396/09 Interedil, ECLI:EU: C:2011:67.

NADLEŽNOST GLAVNI POSTUPAK

- **čl. 6 EKS** Sudovi države članice na čijoj teritoriji je pokrenut stečajni postupak su nadležni za sve radnje koje direktno proističu iz stečajnog postupka i koje su usko povezane sa njima. Stoga su sudovi države u kojoj dužnik ima svoj COMI takođe nadležni da odlučuju o tužbama koje proizilaze direktno iz stečajnog postupka i sa njima su usko povezane. Da li su ispunjeni preduslovi čl. 6 EKS-a mora se utvrditi u pogledu prava ili obaveze koja čini osnov tužbe, odnosno da li tužba proizilazi iz uobičajenih pravila građanskog i privrednog prava ili iz derogirajućih pravila specifičnih za stečajni postupak, a da to nije neophodno da su takvi postupci već formalno otvoreni. Vice versa, sama činjenica da je stečajni upravnik stranka u parnici nije dovoljna za utvrđivanje pretpostavki iz čl. 6 EIR. Slučaj C-213/10 F-Tek SIA protiv Lietuvos-Anglijos UAB '1adecLOUD-Vilma', ECLI:EU:C:2012:215, Slučaj C-157/13 Nickel & Goeldner Spedition GmbH protiv «Kintra» UAB, ECLI :EU:C:2014:2145, Slučaj C-295/13 H. protiv H.K., ECLI:EU:C:2014:2410, Slučaj C-641/16 Tankeri Francuska i Tiin kersMaschinenbau,ECLI:EU:C:2017 :847, Slučaj C-649/16, Peter Valachu. a. gegen Valdviertler Sparkasse Bank AG u. a., ECLI:EU:C:2017:986, Slučaj C-535/17 NK, likvidator u stečaju PI Gerechts deurvaarderskantoor BV i PI, protiv BNP Paribas Fortis NV, ECLI:EU: C:2019:96 , Predmet C-47/18 Skarb Panstwa Rzeczpospolitej Polskiej - Generalni Direktor Drag Krajovich i Autostrad protiv Stephana Riela, ECLI:EU: C:2019:754, Slučaj C-198/18 CeDe Group AB protiv KAN sp. z.o.o. u likvidaciji, ECLI:EU:C:2019:1001, predmet C-493/18 UB protiv VA, Tiger SCI, VZ i Bankue patrimoine et immobilier SA, ECLI:EU:C:2019:1046.

NADLEŽNOST GLAVNI POSTUPAK

- Tipični primeri takvih suđenja koja proizilaze iz stečajnog postupka su:
- radnje za izbegavanje transakcija - Predmet C-339/07 Seagon protiv Deko Martium Belgium NV, ECLI:EU:C:2009:83, Slučaj C-296/17 Viemer & Trachte GmbH, u likvidaciji protiv Zhan Oved Tadzhera, ECLI: EU:C:2018:902, predmet C-493/18 UB protiv VA, Tiger SCI, VZ i Bankue patrimoine et immobilier SA, ECLI:EU:C:2019:1046,
- tužbe o nevaljanosti transakcije zbog nedostatka ovlašćenja stečajnog upravnika da raspolaže imovinom koja pripada zaostavštini – predmet C-111/08 SCT Industri AB i likvidation protiv Alpenblume AB ECLI:EU:C:2009:419,
- tužbe o odgovornosti direktora za nezakonito trgovanje – predmet C-295/13 H. protiv H.K., ECLI:EU:C:2014:2410, predmet C-594/14 Simona Kornhaas protiv Thomasa Dithmara, ECLI:EU:C: 2015:806, predmet C-133/78 Gourdain protiv Nadlera, ECLI:EU:C:1979:49,
- radnje o raspodeli imovine na glavni i sekundarni postupak - Predmet C-649/13 Comite d'entreprise de Nortel Networks SA i drugi protiv Cosme Rogeaua i Cosme Rogeaua protiv Alana Roberta Blooma i drugih, ECLI:EU:C:2015 :384
- radnje u vezi sa priznavanjem potraživanja na rasporedu stečaja - Predmet C-47/18 Skarb Panstva Rzeczpospolitej Polskiej - Generalni Direktor Dr Krajovich i Autostrad protiv Stephana Riela, ECLI:EU:C:2019:754, Slučaj C-157/13 Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. «Kintra» UAB, ECLI:EU:C:2014:2145.

NADLEŽNOST GLAVNI POSTUPAK

- Nije obuhvaćen čl. 6 EKS su:
- radnje u vezi sa izvršenjem ugovora zaključenog pre pokretanja stečajnog postupka - Predmet C-198/18 CeDe Group AB protiv KAN sp. z.o.o. u likvidaciji, ECLI:EU:C:2019:1001
- radnje u vezi sa potraživanjima pre nelikvidnosti koja proističu iz deliktne prava - Slučaj C-535/17 NK, likvidator u stečaju PI Gerechtsdeur vaarderskantoor BVand of PI, protiv BNP Paribas Fortis NV, ECLI:EU:C:2019:96
- radnje u vezi sa zakonom o nelojalnoj konkurenciji - Slučaj C-641/16, Tiinkers Francuska i Tiinkers Maschinenbau, ECLI:-EU:C:2017:847
- radnje koje ostvaruju interese pojedinačnog poverioca (kao što su poverioci sa pravom na razdvajanje, npr. koji su rezultat rezervisanja prava vlasništva) - Slučaj C-337/17, Feniks sp. z o.o. protiv Azteca Products & Services SL, ECLI: EU:C:2018:805, Slučaj C-157/13 Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. «Kintra» UAB, ECLI:EU:C:2014:2145; CJEU predmet C-292/08 German Graphics Graphische Maschinen GmbH protiv Alice van der Schee, ECLI:EU:C:2009:544, a ne opšteg tela poverilaca.
- Ova jurisdikcija je isključiva - predmet C-296/17 Viemer & Trachte, ECLI:EU:C:2018:902, predmet C-493/18 UB protiv VA, Tiger SCI, VZ i Bankue patrimoine et immobilier SA, ECLI:EU :C:2019:1046, Slučaj C-295/13 H. protiv H.K., ECLI:EU:C:2014:2410 i pokriva i tužbe protiv optuženih koji nemaju prebivalište u državi članici EU - Slučaj C-328/12 Schmid protiv Hertela, ECLI:EU:C:2014:6, predmet C-295/13 H. protiv H.K., ECLI:EU:C:2014:2410.

NADLEŽNOST SEKUNDARNI POSTUPAK

- **čl. 3(2), 34 EIR** ograničava dostupnost sekundarnog postupka tako što zahteva da dužnik ima poslovnicu u državi članici u kojoj će se pokrenuti sekundarni postupak. Pojam osnivanja definisan je u čl. 2(1) EKS kao svako mesto poslovanja gde dužnik obavlja ili je u periodu od 3 meseca pre podnošenja zahteva za otvaranje glavnog stečajnog postupka vršio neprolaznu privrednu delatnost sa ljudskim sredstvima i imovinom. Izuzetno od principa univerzalizma, ova definicija se mora primeniti u uskom i restriktivnom tumačenju. To znači da nije dovoljno da dužnik ima samo imovinu u drugoj državi, a da nema nijednu organizacionu jedinicu koja nastupa u njeno ime. Slučaj C-327/13 Burgo Group SpAv. Illochroma SA i Jerome Theetten, ECLI:EU:C:2014:2158, Case C-396/09 Interdil, ECLI:EU:C:2011:67, Case C-112/10 Zaza retail BV, ECLI:EU:C: 2011:743.
- **čl. 2(f) Model zakona UNCITRAL-a** definiše osnivanje kao bilo koje mesto poslovanja gde dužnik obavlja neprolazne ekonomske aktivnosti sa ljudskim sredstvima i robom ili uslugama.

NADLEŽNOST SEKUNDARNI POSTUPAK

- Obe definicije se odnose na 'dužnikovo' osnivanje. Ovo se zasniva na pretpostavci da organizacija poslova stranog dužnika u drugoj državi nije konsolidovana u samostalan pravni subjekt. Kada se domaći poslovi mogu poveriti **samostalnom domaćem pravnom licu**, npr. podružnica stranog holdinga, glavni postupak se mora otvoriti za ovo domaće lice, a ne sporedni postupak za holding kompaniju.
- Obe definicije zahtevaju neprelaznu ekonomsku aktivnost sa **ljudskim sredstvima i imovinom**. Iz definicija odmah proizilazi da imovina sama po sebi ne čini objekat. Dužnik mora da posluje eksterno sa ljudima koji se mogu pripisati njemu ili njoj i potreban je minimalni nivo organizacije i stepen stabilnosti Predmet C-327/13 Burgo Group SpA protiv Illochroma SA i Jerome Theetten-a, ECLI:EU: C :2014:2158. Ovaj preduslov mora biti uspostavljen na isti način kao i COMI dužnika, odnosno na osnovu objektivnih faktora koje mogu utvrditi treća lica Predmet C-396/09 Interedil Sri. U likvidaciji protiv Fallimento Interedil Sri i Intesa Gestione Crediti SpA, ECLI:EU:C:2011:671.

MERODAVNO PRAVO

- Postupci zbog nesolventnosti su nacionalni postupci koje vode nacionalni sudovi i stoga moraju biti regulisani nacionalnim zakonom o nesolventnosti, koji se obično naziva *lex fori concursus*, čak i kada dužnik ima imovinu ili poverioce u inostranstvu (načelo jedinstva i univerzalizma i princip predvidljivosti).
- **čl. 7 EKS** Pravo koje se primenjuje na postupke u slučaju nesolventnosti i njihove posledice je pravo države članice na čijoj teritoriji je takav postupak otvoren.
- **čl. 7(2) EKS** detaljno objašnjava koji poslovi spadaju u oblast stečajnog prava i stoga su regulisani *lex fori concursus*. Međutim, ovaj katalog, koji se bavi proceduralnim (npr. preduslovi za otvaranje ili zatvaranje stečajnog postupka), kao i materijalnim pitanjima (npr. efekti stečajnog postupka na tekuće ugovore), nije iscrpan. Na primer, čl. Član 7(2) EKS ne pominje pravila o dužnostima direktora u vezi sa nesolventnošću i pravne posledice bilo kakvog kršenja ovih obaveza. Međutim, CJEU je istakao u predmetu C-594/14 Simona Kornhaas protiv Tomasa Ditmara, ECLI:EU: C:2015:806, da su ova pravila deo zakona o nesolventnosti i da je tema stoga pokrivena *lex fori concursus*.
- **Članovi 8-18 EIR** predviđaju posebna pravila o važećem zakonu.

MERODAVNO PRAVO IZUZECI

- **Stvarna prava čl. 8(1) EKS**, otvaranje stečajnog postupka neće uticati na stvarna prava poverilaca ili trećih lica u pogledu materijalne ili nematerijalne, pokretne ili nepokretne imovine, kako određene imovine, tako i naplate neograničene imovine u celini koja se vremenom menja, koji pripadaju dužniku koji se u vreme otvaranja postupka nalazi na teritoriji druge države članice. Dakle, otvaranje stečajnog postupka ne utiče na kolateral koji je opterećen pravima obezbeđenja i koji se nalazi u državi članici koja se razlikuje od države otvaranja. Ovo izoluje takav kolateral od bilo kog zakona o nesolventnosti, odnosno od *lex fori concursus*, kao i od zakona o nesolventnosti države u kojoj se kolateral nalazi (*lex situs*), i podvrgava ga materijalnom pravu o bezbednosnim pravima *lex situs* (principe predvidljivosti, efikasnosti i zaštite poverenja) Predmet C-527/10 ERSTE Bank Hungari Nirt protiv Mađara Allama i drugih, ECLI:EU:C:2012:417, Slučaj C-557/13 Hermann Lutz protiv Elkea Bauerle, ECLI:EU:C:2015:227, Slučaj C-195/15 SCI Senior Home (u administraciji) protiv Gemeinde Vedemark/Hannoversche Volksbank eG, ECLI:EU:C:2016:804.
- Stvarna prava karakteriše (a) činjenica da optužba direktno opterećuje kolateral, (b) da vlasnik opterećene imovine mora prihvatiti izvršenje prava na opterećenoj imovini i (c) da je pravo isključivo u odnosu na ostale poverioce dužnika. Tamo gde je to slučaj prema zakonu *lex situs*, to uključuje prava nastala primenom zakona i bezbednosna prava stečena individualnim izvršenjem Predmet C-557/13 Hermann Lutz protiv Elke Bauerle, ECLI:EU:C:2015:227 , Predmet C-195/15 SCI Senior Home (u administraciji) protiv Gemeinde Vedemark/Hannoversche Volksbank eG, ECLI:EU:C:2016:804.

MERODAVNO PRAVO IZUZECI

- **Prebijanje čl. 9(1) EKS**, otvaranje stečajnog postupka ne utiče na pravo poverilaca da zahtevaju prebijanje svojih potraživanja sa potraživanjima dužnika, ako je takvo prebijanje dozvoljeno zakonom koji se primenjuje na stečajnog dužnika. Kada *lex fori concursus* dozvoljava prebijanje, poveriocu nije potrebna dalja zaštita, on ili ona može da proglasi prebijanje i tako će dobiti potpuno namirenje svog potraživanja. Međutim, kada *lex fori concursus* ne dozvoljava prebijanje, pod uslovom da dužnikovo (glavno) potraživanje podleže zakonu koji se razlikuje od *lex fori concursus*, poverilac i dalje može zahtevati prebijanje ako ovaj zakon (*lex causae*) dozvoljava prebijanje nakon otvaranja stečajnog postupka nad dužnikom.
- **Zadržavanje naslova Čl. 10(1) EKS**, otvaranje stečajnog postupka nad kupcem imovine ne utiče na prava prodavaca koja se zasnivaju na rezervi prava u slučaju kada se u trenutku otvaranja postupka imovina nalazi na teritoriji članice koja nije država otvaranja postupka. Efekat ovog pravila je da prodavac može da sprovede svoja imovinska prava kako je regulisano *lex situs* s jedne strane i kupoprodajnim ugovorom između dužnika i kupca s druge strane, bez ikakvih ograničenja na transakcije činjenicom nesolventnosti: ni zakon o nesolventnosti *lex fori concursus*, niti *lex situs* ili *lex contractus* nije primenljiv.

MERODAVNO PRAVO IZUZECI

- **Ugovori** Po pravilu, sudbina tekućih ugovora uopšte, a posebno kupoprodajnih ugovora, po otvaranju stečajnog postupka ugovorne strane, podleže *lex fori concursus*. **čl. 7(2)(rečenica 2)(e) EKS**, pravo države otvaranja utvrđuje efekte stečajnog postupka na tekuće ugovore u kojima je dužnik strana.
- Ako su dužnik ili druga strana već izvršili dugovanje i sada čekaju da druga strana plati, ne postoji razlog da se dovodi u pitanje nastavak ugovora. Ako je druga ugovorna strana koja je već izvršila isporuku, takva druga ugovorna strana je tipičan obični poverilac, koji mora da podnese potraživanje za protivizvršenje koje dužnik duguje sudu ili stečajnom upravniku i ne može očekivati ništa više od namirenja na pro rata osnovu. Ako je dužnik već izvršio, dužnikovo potraživanje za isplatu je deo zaostavštine. Zadatak stečajnog upravnika je da naplati neizmireni dug, ako je potrebno, tužbom protiv druge strane za plaćanje.

MERODAVNO PRAVO IZUZECI

- Kada ugovore ne izvršava nijedna strana, zakon mora odlučiti da li ugovor postoji u budućnosti i da li i kako se tekući ugovor može raskinuti. Dostupne su različite opcije i sve se mogu naći u važećim zakonima o nesolventnosti. Jedna opcija je raskid ugovora po sili zakona sa trenutnim dejstvom po otvaranju stečajnog postupka (na primer sporazumi o agenciji), druga opcija je da se naredi produženje ugovora sa obavezujućim dejstvom za stečajnog upravnika, koji napušta kancelariju nosilac sa istim redovnim raskidnim pravima koja je imao dužnik pre otvaranja stečajnog postupka, osim ako zakonom nije predviđeno pravo na vanredni raskid ugovora (na primer, ugovori o zakupu i ugovori o radu), treća opcija je da se to prepusti odluci stečajnog organa. praktičara da li on ili ona želi da nastavi ugovorni odnos.
- **Kupoprodajni ugovori** redovno podležu *lex fori concursus*. Međutim, izuzeci su dostupni u zakonima o prekograničnoj nesolventnosti kada je prodavac nesolventan koji je isporučio uz zadržavanje prava vlasništva. Na primer, prema **čl. 10(2) EKS**, otvaranje stečajnog postupka nad prodavcem imovine, nakon predaje imovine, ne predstavlja osnov za poništenje ili raskid prodaje i ne sprečava kupca da stekne pravo svojine kada je u trenutku otvaranja imovine postupka prodato sredstvo se nalazi na teritoriji države članice koja nije država u kojoj je pokrenut postupak.

MERODAVNO PRAVO IZUZECI

- **Ugovori o nepokretnostima Čl. 11 EKS**, efekti stečajnog postupka na ugovor kojim se daje pravo na sticanje ili korišćenje nepokretnosti regulišu se isključivo zakonom države članice na čijoj se teritoriji nepokretnost nalazi. Ugovore o kupoprodaji i zakupu nepokretnosti ovaj član pripisuje pravu države članice na čijoj se teritoriji nepokretnost nalazi (načelo socijalne zaštite, uglavnom za ugovore o zakupu u kojima je zakupac potrošač koji zaslužuje zaštitu od uplitanja stranog zakona o nelikvidnosti u domaćem ugovoru o zakupu).
- **Ugovori o radu Čl. 13 EKS**, efekti stečajnog postupka na ugovore o radu i odnose se regulišu isključivo zakonom države članice koji se primenjuje na ugovor o radu. Ovim članom predviđena je primena *lex contractus* na ugovore o radu u cilju zaštite zaposlenih od stranog (stečajnog) radnog prava po principu socijalne zaštite i zaštite poverenja, jer zaposleni koji su primljeni u radni odnos po određenom zakonu mogu legitimno da očekuju da budu zaštićeni (samo) ovim zakonom.

MERODAVNO PRAVO IZUZECI

- **Izbegavanje transakcija** - prema čl. 7(2)(m) EKS, pravila koja se odnose na ništavost, poništivost ili neizvršnost pravnih akata štetnih za opšte telo poverilaca, uređuju se *lex fori concursus*. Međutim, ovo je predmet čl. 16 EIR, prema kome se *lex fori concursus* neće primenjivati kada lice koje je imalo koristi od dela štetnog za sve poverioce pruži dokaz da (a) delo podleže zakonu države članice koja nije ona država članice nadležna za otvaranje postupka i (b) zakon te države članice ne dozvoljava ni na koji način osporavanje tog akta u relevantnom predmetu Slučaj C-73/20 ZM u svojstvu likvidatora u stečaju Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH protiv E. A. Frerichs, ECLI:EU:C:2021:315, Slučaj C-54/16 Vinils Italia SpA u likvidaciji protiv Mediterranea di Navigazione SpA, ECLI:EU:C:2017:433, Slučaj C-310/14 Nike European Operations Holandija BV protiv Sport/and Oi, ECLI:EU:C:2015:690, Slučaj C-557/13 Herman Luc protiv Elke Bauerle, ECLI:EU:C:2015:227.
- Ovlašćeno lice uživa primenu najpovoljnijeg principa. Ako štetna radnja nije osporiva prema *lex fori concursus*, poverilac može zadržati ono što je primio. Ako se može osporiti, on ili ona dobijaju drugu priliku i dozvoljeno im je da ponište osporavanje dokazujući da akt ne bi bio ni ništav ni poništen ni po jednoj odredbi *lex causae*, pod uslovom da je *lex causae* zakon države članice EU. Dakle, čl. 16 EIR daje „sigurnu luku“ tako što dozvoljava odbranu protiv primene *lex fori concursus*.

MERODAVNO PRAVO IZUZECI

- **Parnica u toku** Prema čl. 7(2)(f) EKS efekti stečajnog postupka na postupke pokrenute od strane pojedinačnih poverilaca, regulisani su lex fori concursus, sa izuzetkom parnica koje su u toku. Međutim, **čl. 18 EIR** predviđa da će se efekti stečajnog postupka na parnicu koja je u toku ili arbitražni postupak u toku u vezi sa imovinom ili pravom koje čini deo stečajne mase dužnika regulisati isključivo zakonom države članice u kojoj je ta tužba u toku ili u kojoj arbitražni sud ima sedište.
- Kao izuzetak od univerzalizma, ova norma se mora tumačiti usko. Predmet C-85/12, LBJ hf protiv Kepler Capital Markets SA i Frederika Girauka, ECLI:EU:C:2013:697, CJEU je koristeći princip univerzalizma (stav 49. i 54.) smatrao da efekti stečajni postupak nad pojedinačnim izvršnim radnjama određen je lex fori concursus. Međutim, u predmetu C-250/17 Tarrag6 da Silveira protiv Massa Insolvente da Espirito Santo Financial Group SA, ECLI:EU:C:2018:398 utvrđeno je da se čl. 18 EKS primenjuje na tužbu koja je u toku pred sudom države članice kojom se traži nalog da dužnik plati novčani iznos koji je dospeo po ugovoru o pružanju usluga i plati novčanu odštetu zbog neispunjenja te ugovorne obaveze, u slučaju da da (a) je dužnik proglašen nesolventnim u postupku zbog nesolventnosti koji je otvoren u drugoj državi članici i (b) da se proglašenje nesolventnosti primenjuje na svu dužnikovu imovinu.

PRIZNAVANJE STRANOG POSTUPKA

- Iz principa univerzalizma, principa saradnje i koordinacije i koncepta COMI proizilazi da se očekuje da se „odlazni“ stečajni postupci, za koje se tvrdi da imaju efekat širom sveta, budu priznati u svim drugim pogođenim jurisdikcijama. Ovo priznanje koje se odnosi na efekte otvaranja stečajnog postupka, a ne na sam postupak, neophodno je da bi se proširili efekti odluke o otvaranju na imovinu koja se nalazi u drugoj državi i da bi se stečajnim upravnicima omogućilo da deluju na stranom tlu. Ovakvo priznanje takođe sprovodi princip međusobnog poverenja među državama, jer priznavanjem stečajnog postupka strane države zvanični organi države koja priznaje izražavaju uverenje da zakon o nesolventnosti i vođenju stečajnog postupka u izvornoj državi ispunjavaju tražene standarde. Dalje, pravila o priznavanju imaju za cilj da obezbede pravnu sigurnost Predmet C-116/11 Bank Handlovi v Varzavie SA i PPHU «ADAKS»/ Riszard Adamiak protiv Christianapol sp. z o.o., ECLI:EU:C:2012, predmet C-527/10 ERSTE Bank Hungari Nirt protiv Magiar Allam i drugih, ECLI:EU:C:2012:417, predmet C-341/04 Eurofood IFSC Ltd., ECLI:EU:C:2006:281.

PRIZNAVANJE STRANOG POSTUPKA

- **Automatsko prepoznavanje** Čl. 19 EIR predviđa pojednostavljeni sistem za priznavanje i izvršenje presuda kojima se postupci otvaraju bez daljih formalnosti, posebno bez ikakvih egzekvturnih postupaka C-493/18 UB protiv VA, Tiger SCI, VZ i Bankue patrimoine et immobilier SA, ECLI:EU: C:2019:1046. Automatsko priznavanje takođe znači da sudovi drugih država članica treba da priznaju presudu kojom se otvara glavni postupak, a da ne budu u mogućnosti da preispitaju procenu koju je dao prvi sud u pogledu njegove nadležnosti Predmet C-327/13 Burgo Group SpA protiv Illochroma SA i Jerome Theetten, ECLI:EU:C:2014:2158, Slučaj C-444/07 MG Probud Gdunia sp. z o.o., ECLI:EU:C:2010:24, predmet C-116/11 Bank Handlovi v Varzavie SA i PPHU «ADAKS»/Riszard Adamiak protiv Christianapol sp.zo.o., ECLI:EU:C:2012: 739. Kada stranke žele da izbegnu ove efekte priznanja, one moraju osporiti odluku o otvaranju iz čl. 4 EIR Slučaj C-341/04 Eurofood IFSC Ltd., ECLI:EU:C:2006:281.
- Dakle, sve pravne posledice otvaranja stečajnog postupka imaju dejstvo u državi priznanja Predmet C-527/10 ERSTE Bank Hungari Nirt protiv Magyar Allam i drugih, ECLI:EU:C:2012:417. Posebno, ovlašćenja stečajnog upravnika koji sada ima pravo da deluje na tlu države koja priznaje na isti način kao što je na tlu države u kojoj je imenovan. Predmet C-444/07 MG Probud Gdunia sp. z o.o., ECLI:EU:C:2010:24. Ovo podleže određenim ograničenjima, kao što su izuzetak iz javnog reda i zaštita stranih lica (na primer, prema članu 31 EIR),

PRIZNANJE STRANOG POSTUPKA

- **Priznavanje sudskom odlukom** Odluke suda su prvenstveno potrebne u onim zemljama, koje slede čl. 15 Model zakona UNCITRAL, prema kome strani predstavnik može podneti zahtev sudu za priznavanje stranog postupka u kome je strani predstavnik imenovan. Za razliku od EKS, priznanje stranog stečajnog postupka je stoga povezano sa vođenjem formalnog postupka. Strani stečajni upravnik (čl. 2(d) Model zakona UNCITRAL) mora, prema čl. 15(1) Model zakona UNCITRAL, da zahteva da se stečajni postupak prizna kao glavni ili sekundarni postupak pred sudovima države priznavanja. On ili ona su dužni da prilože određeni broj dokumenata (čl. 15(2) Model zakona UNCITRAL-a) i sud u postupku će – nezavisno od odluke stranog suda u državi otvaranja – doneti sopstvenu odluku o priznanju i utvrditi da li se radi o glavnom ili sekundarnom postupku shodno zahtevu. Engleska i Vels kao i SAD su jurisdikcije koje su primenile model zakona UNCITRAL

PRIZNANJE STRANOG POSTUPKA

- **Efekti priznanja** Automatsko priznanje prema čl. 19 EKS znači da se pravne posledice odluke o otvaranju prenose u celini na državu koja priznaje. Ovo je drugačije prema modelu zakona UNCITRAL. Jedini direktan efekat priznanja glavnog postupka u državi koja priznaje je automatsko zaustavljanje (čl. 20 Model zakona UNCITRAL), odnosno sveobuhvatna zabrana radnje, izvršenja i raspolaganja imovinom dužnika. Međutim, ni ovaj boravak nije 'automatski' u smislu da se, po priznanju, boravak ostvaruje po sili zakona, budući da je podložan nacionalnim zakonima prema čl. 20(2) Model zakona UNCITRAL. Za sve druge efekte (npr. pravo stečajnog upravnika da traži informacije ili predaju imovine) potreban je poseban sudski nalog kojim se odobrava oslobađanje po čl. 21 Model zakona UNCITRAL.
- **Izuzetak javnog reda** U skladu sa opštim principima međunarodnog privatnog prava i međunarodnog proceduralnog prava, čak i automatsko priznanje mora biti isključeno ako bi bilo očigledno u suprotnosti sa javnom politikom države koja priznaje. čl. 33 EKS i čl. 6 Model zakona UNCITRAL. Ovaj izuzetak se mora usko tumačiti. Na primer, to što je zahtev za priznanje podnet u lošoj nameri (npr. samo kao parnična taktika da se ostane u toku parnice), nije dovoljno.

PRIZNANJE PRESUDE U VEZI SA STEČAJNIM POSTUPKOM

- Priznavanje presuda koje su usko povezane sa stečajnim postupcima je, u principu, pitanje priznavanja prema međunarodnom građanskom procesnom pravu.
- **čl. 32 EIR** predviđa automatsko priznavanje svih presuda koje se tiču toka i zatvaranja stečajnog postupka Predmet C-493/18 UB protiv VA, Tiger SCI, VZ i Bankue patrimoine et immobilier SA, ECLI:EU:C:2019:1046 , Predmet C-296/17 Viemer & Trachte GmbH, u likvidaciji, protiv Zhan Oved Tadzhera, ECLI:EU:C:2018:902, Case C-292/08 German Graphics Graphische Maschinen GmbH protiv Alice van der Schee, ECLI:EU:C:2009:544. Ovo uključuje prethodne mere, usvajanje plana restrukturiranja i presude koje proizilaze direktno iz stečajnog postupka, a koje su usko povezane sa njima (presude o izbegavanju transakcija), pod uslovom da su u okviru čl. 6 Predmet EIR C-292/08 German Graphics Graphische Maschinen GmbH protiv Alice van der Schee, ECLI:EU:C:2009:544.

SARADNJA I KOORDINACIJA

- U prekograničnom stečaju, posebno kada postoji više postupaka, neophodna je saradnja zvaničnih organa i koordinacija postupaka. čl. 41 i dalje. EKS obezbeđuje koordinaciju glavnog i sporednog postupka i čl. 56 i dalje. EKS za grupi stečaj. Slično, model zakona UNCITRAL ima za cilj da obezbedi koordinaciju i saradnju između zvaničnih organa višestrukih stečajnih postupaka u različitim zemljama, što proizilazi iz njegove preambule, a posebno iz čl. 25 et seq. Dalje, mnogi 'meki zakoni' nastoje da predlože i podrže koordinaciju i saradnju. Svi oni imaju za cilj da promovišu efikasnost i pravednost postupka, posebno u skladu sa principima jednakog tretmana poverilaca i najbolje moguće realizacije imovine dužnika tako što će ohrabrivati sudije i praktičare koji se bave stečajnim postupkom u nadležnim jurisdikcijama da komuniciraju, koordiniraju postupke i podržavaju napore druge strane tamo gde je to neophodno i moguće prema domaćem zakonu.

SARADNJA I KOORDINACIJA

- **Protokoli** U praksi se saradnja i koordinacija često organizuje na osnovu takozvanih 'protokola': sporazuma o nesolventnosti između sudova i/ili stečajnih upravnika koji određuju kako da koordiniraju postupke na način koji služi najboljem interesu svih poverilaca. Prvo su ih razvili sudovi i stečajni upravnici kao 'najbolje prakse' da bi rešili praktične probleme prekogranične saradnje i komunikacije i popunili prazninu u zakonodavstvu o nesolventnosti, koje nije pružilo detaljne smernice. Oni su dobrodošli od strane sudija, koji veruju da su takvi sporazumi veoma dobar i zdravorazumski poslovni aranžman, koji je očigledno u korist svih zainteresovanih strana.
- Na primer, Smernica 12.4 Evropskih smernica za komunikaciju i saradnju za prekogranične nesolventnosti („Smernice CoCo“) predviđa da se „saradnja najbolje može ostvariti putem sporazuma ili „protokola“ koji uspostavljaju procedure donošenja odluka, iako odluke mogu da nastavljaju da se zaključuju neformalno sve dok su kompatibilni sa suštinom bilo kog takvog sporazuma ili „protokola““. Protokoli takođe nalaze svoju podršku u uvodnoj izjavi 49 EIR i čl. 41(1)(2), 56(1)(2) EIR. Poglavlje III Vodič za praksu UNCITRAL-a o prekograničnoj saradnji u slučaju nesolventnosti

SARADNJA I KOORDINACIJA

- Prema modelu zakona UNCITRAL, važan instrument saradnje je **davanje olakšica**. Ovo je za fazu između zahteva i odluke o priznanju stranog postupka regulisano čl. 19 Model zakona UNCITRAL i za fazu nakon odluke o priznanju po čl. 21 Model zakona UNCITRAL. Oslobađanje pri priznanju prati dejstvo odluke o priznanju iz čl. 20 Model zakona UNCITRAL, posebno automatski boravak. čl. 21 Model zakona UNCITRAL navodi niz mogućih mera u vezi sa zaostavštinom (u meri u kojoj one nisu automatski sprovedene članom 20(1)), uključujući obustavu pojedinačnog postupka i izvršenja, suspenziju prava na prenos, opterećenje, ili na drugi način raspolagati bilo kakvom imovinom koja pripada zaostavštini, obezbeđujući ispitivanje svedoka, izvođenje dokaza ili dostavljanje informacija, poveravanje upravljanja ili realizacije celokupnog ili dela imovine koja se nalazi u odgovarajućoj državi stranci zastupnika ili drugog lica koje odredi sud. Mogući su i drugi pravni lekovi, ako su dostupni domaćem stečajnom upravniku i ako sud koristi svoje diskreciono pravo u pogledu interesa poverilaca, dužnika i drugih zainteresovanih lica (čl. 22 Model zakona UNCITRAL).

SPOREDNI POSTUPAK

- Po principu univerzalizma i konceptu COMI, glavni stečajni postupci pretenduju da imaju efekte širom sveta, dok je glavna karakteristika sporednih postupaka da su njihovi efekti ograničeni na državu čiji su zvanični organi otvorili drugi postupak (čl. 3(2) EIR, čl. 28 UNCITRAL Model zakona). Slučaj C-116/11 Bank Handlovi v Varzavie SA i PPHU «ADAKS»/Riszard Adamiak protiv Christianapol sp. z o.o., ECLI:EU:C:2012:739, par. 40, predmet C-191/10 Rasteli Davide e C. Snc protiv Jean-Charles Hidouka, ECLI:EU:C:2011:838, par. 17, predmet C-444/07 MG Probud Gdinia sp. z o.o., ECLI:EU:C:2010:24, par. 22, Slučaj C-341/04 Eurofood IFSC Ltd., ECLI:EU:C:2006:281, par. 28.
- Sekundarni postupak se odnosi samo na imovinu i pravne poslove koji se nalaze u ovoj državi i stoga je ovo isključivo teritorijalna procedura bez ikakvih zahteva za izlazeći univerzalizam. Kao posledica toga, postoje dve stečajne mase koje su odgovorne za dužnikove dugove: sporedna masa koja pokriva svu imovinu koja se nalazi u državi sekundarnog postupka i glavna masa koja pokriva svu ostalu imovinu. Predmet C-649/13 Comite d'entre prize de Nortel Networks SA i drugi protiv Cosme Rogeaua i Cosme Rogeaua protiv Alana Roberta Blooma i drugih, ECLI:EU:C:2015:384, stav 46.

SPOREDNI POSTUPAK

- **Članovi 34-52 EIR** opširno regulišu sekundarne postupke, ne definišu izričito pojam 'sekundarni postupak', već se, između ostalog, odnose na međunarodnu nadležnost (čl. 34 ZIKS), postupak otvaranja (čl. 37-40 EIR), važeći zakon (čl. 35), prava poverilaca (čl. 45) i odnos između glavnog i sporednog postupka u smislu obaveze izbegavanja sporednog postupka (čl. 36), saradnje i komunikacije između sudova i stečajnih upravnika (čl. 41-44) i. razgraničenje između glavnog i sporednog postupka (čl. 46-52).
- **Model zakona UNCITRAL**, koji nema pravilima o nadležnosti ili važećem zakonu, sekundarne postupke označava kao „neglavne postupke“, dajući definiciju u čl. 2(c), u kojem se navodi da „„Strani neglavni postupak“ znači strani postupak, osim stranog glavnog postupka, koji se odvija u državi u kojoj dužnik ima poslovnicu.
- Međutim, oba pravna režima priznaju postojanje sekundarnih postupaka i bave se njihovim karakteristikama, kao i njihovim pravnim posledicama.

SPOREDNI POSTUPAK - PREDUSLOVI

- **Glavni postupak koji je u toku** Po definiciji, sporedni postupak je moguć samo tamo gde je već otvoren glavni stečajni postupak protiv istog dužnika, bez obzira da li ti postupci imaju za cilj likvidaciju ili restrukturiranje dužnika i njegove imovine. Tako sekundarni postupak prati glavni postupak. Predmet C-327/13 Burgo Group SpA protiv Illochroma SA i Jerome Theetten-a, ECLI:EU: C:2014:2158, par. 59, predmet C-116/11 Bank Handlovi v Varszavie SA i PPHU «ADAKS»/Riszard Adamiak protiv Christianapol sp. z o.o., ECLI:EU:C:2012:739, par. 53 i dalje.
- **Nadležnost** Sekundarni postupak može se pokrenuti samo u državi u kojoj je dužnik poslovno lice (čl. 3(2) ZIKS).
- **Pravo za pokretanje postupka** Ne samo sam dužnik, već i njegovi poverioci imaju pravo da podnesu zahtev za otvaranje stečajnog postupka. Prema EKS, strani poverioci takođe imaju punomoćje za pokretanje sekundarnog postupka. Predmet C-327/13 Burgo Group SpA protiv Illochroma SA i Jerome Theetten-a, ECLI:EU: C:2014:2158, par. 40 i dalje. Stečajni upravnik glavnog postupka takođe može da pokrene sporedni postupak. Slučaj C-116/11 Bank Handlovi v Varszavie SA i PPHU «ADAKS»/ Riszard Adamiak protiv Christianapol sp. z o.o., ECLI:EU:C:2012:739, par. 72.

SPOREDNI POSTUPAK - PREDUSLOVI

- **Nesolventnost dužnika** Za sporedni stečajni postupak nije potrebno utvrđivati materijalnu nesolventnost dužnika, ako je ona utvrđena u glavnom stečajnom postupku (čl. 34 ZIKS, čl. 31 Model zakona UNCITRAL).
- **Diskreciono pravo suda** Ništa se ne može naći u EKS u vezi sa diskrecionim pravom suda. Međutim, CJEU u predmetu C-327/13 Burgo Group SpA protiv Illochroma SA i Jerome Theetten-a, ECLI:EU:C:2014:2158, par. 52 i dalje, prihvatio je pravila nacionalnog zakona o nesolventnosti dajući diskreciono pravo sudu pred kojim je pokrenuta tužba za pokretanje sekundarnog postupka. Međutim, CJEU je takođe jasno stavio do znanja da ovo diskreciono pravo mora biti u skladu sa pravom EU i, posebno, njegovim opštim principima, kao i odredbama EIR, i da sud mora uzeti u obzir ciljeve glavnog postupka i uzeti u obzir ukupne šeme EIR-a po principu iskrene saradnje.

SPOREDNI POSTUPAK – MERODAVNO PRAVO

- Sporedni postupci se vode po zakonu o nesolventnosti države koja otvara takve postupke (čl. 7(1) EIR) Slučaj C-25/20 NK, likvidator u stečaju Alpine BAU GmbH, ECLI:EU:C:2021: 963 st. 29, predmet C-327/13 Burgo Group SpA protiv Illochroma SA i Jerome Theetten-a, ECLI:EU:C:2014:2158, par. 60. Ovo uključuje procesno pravo o nesolventnosti, kao i materijalno pravo o nesolventnosti, uz izuzetke u transnacionalnim zakonima. čl. 35 EIR glasi: „Osim ako je drugačije predviđeno ovom Uredbom, na sekundarni stečajni postupak primenjuje se pravo države članice na čijoj teritoriji se otvara sekundarni stečajni postupak.“ Pravo ove države naziva se lex fori concursus secundarii (za razliku od lex fori concursus generalis, tj. stečajnog prava glavnog postupka) i pokriva sve proceduralne i materijalne poslove. Na primer, da li dužnik ima pravo da podnese zahtev za otvaranje sekundarnog postupka ili ovlašćenje stečajnog upravnika da odustane od izvršnih ugovora, regulisano je lex fori concursus secundarii. Međutim, transnacionalni zakoni o prekograničnoj nesolventnosti mogu sadržati određene izuzetke. Na primer, po čl. 8 EKS prava in rem se primenjuju ne samo u glavnim već i u sporednim postupcima.

SPOREDNI POSTUPCI MERODAVNO PRAVO

- Kada je sekundarni postupak otvoren, poverioci imaju pravo da podnesu svoja potraživanja sudu ili (u zavisnosti od lex fori concursus secundarii) stečajnom upravniku. Pošto za dužnikova dugovanja odgovaraju obe mase, glavna i sporedna masa, obični poverioci mogu pristupiti oba skupa imovine i to čineći svoja potraživanja u oba postupka. **čl. 45(2) EKS** navodi da i glavni i drugi stečajni upravnik u drugim postupcima podnose potraživanja koja su već podneta u postupku za koji je imenovan. Kako i gde poverioci moraju da podnesu svoja potraživanja regulisano je lex fori concursus secundarii. Slučaj C-25/20 NK, likvidator u stečaju Alpine BAU GmbH, ECLI:EU:C:2021:963.
- U sekundarnim postupcima, ovlašćenja stečajnog upravnika su definisana lex fori concursus secundarii i ograničena na imovinu koja se nalazi u državi čiji su zvanični organi pokrenuli sekundarni postupak. U poređenju sa ovlašćenjima glavnog stečajnog upravnika, ovlašćenja sekundarnog stečajnog upravnika su malo smanjena prema modelu zakona UNCITRAL (na primer, član 21(3), član 30).

SPOREDNI POSTUPAK MERODAVNO PRAVO

- **čl. 38(1) EKS** obavezuje sud koji je podneo zahtev za pokretanje sekundarnog postupka da odmah obavesti glavnog stečajnog upravnika i pruži mu mogućnost da bude saslušan. Prvo, glavni stečajni upravnik može pokušati da spreči otvaranje sekundarnog stečajnog postupka, osporavanjem preduslova sekundarnog postupka. Drugo, glavni stečajni upravnik ima pravo da zahteva otvaranje sekundarnog stečajnog postupka. Treće, on ili ona ne samo da imaju pravo već su i dužni da u sporednom postupku podnesu tužbe koje su već podnete u glavnom postupku. Četvrto, glavni stečajni upravnik nema ovlašćenja da deluje u ime ili da raspolaže imovinom sekundarnog postupka. Međutim, on ili ona može podneti zahtev za obustavu sekundarnog postupka ili unovčavanja imovine koja čini sporednu masu radi obezbeđenja interesa glavnog postupka (čl. 46 ZIKS). Peto, glavni stečajni upravnik može predložiti plan restrukturiranja, sastav ili uporedivu meru kako je predviđeno u lex fori concursus secundarii (čl. 47 ZEI). Konačno, glavni stečajni upravnik može zahtevati pretvaranje sekundarnog postupka u drugu vrstu stečajnog postupka kako je predviđeno lex fori concursus secundarii, na primer pretvaranje postupka likvidacije u postupak restrukturiranja (čl. 51 ZIKS).

SPOREDNI POSTUPAK PRIZNANJE

- Sekundarni postupak se automatski priznaje po čl. 19(1) ZIKS i odlukom suda iz čl. 17(2)(b) Model zakona UNCITRAL.
- Iako je sekundarni stečajni postupak autonoman i nezavisan od glavnog stečajnog postupka, gore navedene široke nadležnosti glavnog stečajnog upravnika u odnosu na sekundarni stečajni postupak sugerišu hijerarhiju između glavnog i sporednog postupka, pri čemu glavni postupak ima dominantnu ulogu. Slučaj C- 212/15 ENEFI Energiahatekonisdgi Nirt protiv Directia Genera/a Regionala a Finantelor Pub/ice BraşOV (DGRFP), ECLI:EU:C:2016:841, par. 27, Slučaj C-116/11 Bank Handlovi v Varzavie SA i PPHU «ADAKS»/Riszard Adamiak protiv Christianapol sp.zo.o., ECLI:EU:C:2012:739, par. 60. EIR očekuje da glavni i sekundarni stečajni postupci slede princip iskrene saradnje, tako da svi učesnici u tim postupcima moraju osigurati efikasno upravljanje imovinom dužnika poštujući glavne ciljeve glavnog postupka. Predmet C-327/13 Burgo Group SpA protiv Illochroma SA i Jerome Theetten-a, ECLI:EU:C:2014:2158, par. 66, predmet C-116/11 Bank Handlovi v Varzavie SA i PPHU «ADAKS»/Riszard Adamiak protiv Christianapol sp.zo.o., ECLI:EU:C:2012:739, par. 62, 63.